

Бу
нүөмэргэ

Улууска — бу күннэргэ

Улуус баһылыга Степан
Саргыдаев нэһиликтэринэн
үлэлиир /2

Тиэргэн

Аҕа уолунаан — биир ситим:
Болтонготтон Крыловтар
- улуустаагы Аҕа күрэдин
кыайыылаахтара /4

Кэпсиэхпин баҕарабын

Үөрүү туругун бэйэтин
дьарыгынан уһугунналар
Парасковья Гладкина /5

Чурапчы нэһилиэгэр ырааһырдыы үлэтэ тэтимнээхтик ыытыллар

Үтүө холобур. Чурапчы нэһилиэгэр Чөл олох сылынан
бөһүөлэк иһин ыраастааһынга болбомто ууруллар /3

Иккис кыбаартал эргэ дымаларын көгүрүү түгэнэр. СӨҕүн ИИДРИНСКОЙ ХАЛТЫСКАА ТУОРИТЭ

Тэттик

Алексей Шадрин кэриэһигэр дьонун тэрээһиннэр буоллулар

Муус устар 19 күнүгэр СӨ үтүөлээх учуутала, ССРС
уонна РФ физкультурата уонна спортка туйгуна,
"Урожай" уопастыба бочуоттаах чилиэнэ, XX-с үйэҕэ
спорт лауреата, Чурапчы улуунун бочуоттаах олох-
тооҕо Алексей Спиридонович Шадрин төрөөбүтэ 95
сылыгар аналлаах тэрээһиннэр ыытылыннылар.

Ол курдук, интернаат-оскуола токторуугар
А.С.Шадрин аатынан уулусса бэлиэтин үөрүүлээх
быһыга-майгыга арыйдьылар итиэннэ Чурапчы-
таагы спортнай интернаат-оскуола ааҕабы
саалатыгар улуус саалтата, Алексей Спиридоно-
вич аймактара, чугас дьэно, үөлээннээхтэрэ, ил-
пит-үөрэппит оҕолоро уо.д.а. мустан истин-иһирэх
ахты түмсүүтэ буолла.

Түмсүүлээх буолуу бастыг холобурун көрдөрөллөр

Нэһилиэк баһылыга Егор Потапов «Бары күүһү — су-
буотунньукка!» дьээн бачымы көтөбөн, муус устар
20 күнүгэр Кытаанах нэһилиэгин эр дьэно субуотун-
ньукка табыстылар. Сааскы ылаагы күн эдэрдийн,
эмэниин оттук маһы эрбээн, хайытан, 9 бырысыап
мас балэмэннэ. Ону кырдыаҕастарга, анал байыан-
най дьайыы кыттылаахтарын дьэиэ кэргэнигэр кил-
лээн биэрдилэр. Онон кытаанахтар үлэ-хамнаска
көхтөөх уонна түмсүүлээх буолуу бастыг холобурун
атын нэһиликтэрбитигэр көрдөрөллөр.

Манньа дьонуннаах тэрээһин салҕанан бара ту-
рарыгар баҕарабыт.

Саха сиригэр 4 мэтээли аҕаллылар

Сочиға ытыллыбыт Арасыйытатаагы IV-с ТТО сон-
нууларга бэстибээлгэ кыттан, Хатылы нэһилиэгин
ыччата Александра Барашкова Сахатын сиригэр
үрүг көмүс мэтээли аҕалла.

Александра Барашкова Арасыйыта 38 субъект-
тан сүүмэрдээн кэлбит күүстээхтэн күүстээх 335
атлет ортогугар бастыг көрдөрүүнү ситистэ. Биир
дойдулаахтыын профессионаллар ортолоругар
тыгааһыннаах уустук киирсиилэргэ үрдүк кыайы-
тынан эбэрдэлибит!

Эр дьонго профессионаллар ортолоругар Саха
сиригэр кыттыбыт Игнатий Чомчоев - бастагы,
сөбүлээн дьарыктаналчылар ортолоругар Леонид
Зырянов - бастагы, Дьулус Бубякин - иккис миэстэни
ылан эмиэ үрдүк кыайыны аҕалдылар.

Алаҕардар гербэлэрэ РФ Геральдика Сэ- бизитигэр бигэрээннэ

Ааспыт сылга Алаҕар нэһилиэгин гербэтин онго-
рууга күрэх биллэриллэн, кыайыылааһын РФ ху-
дуоһунньуктарын Сойууһун чилиэнэ, Алаҕар нэһи-
лиэгин бочуоттаах олохтооҕо Иннокентий Попов
эскиһэ ааттаммыта.

Бу күннэргэ бөһүөлэккэ үөрүүлээх сонун кэллэ.
Ол курдук, герба РФ Геральдика Сэбизитигэр бигэр-
гэнэн, анал нүөмэрдээх сибидиэтэлистилэннэ. Онон,
Алаҕар нэһилиэгэ туспа гербэлэнэр, былаах-
танар быраабы толору ылла.

"Халлаан күөҕэ өнгө далланы туттубут көмүс
кынаттаах, сырдык түөстээх күүрэгэй чыһаах.
Күүрэгэй — эдэрдий эрчими, эрдэһит, үлэһит ырыа
куттаах Алаҕар дьонун-сэргэтин бэлиэтир символ
буолар. Оттон гербэ аллараа өттүгэр от күөҕэ өнгөөх
үс сахалыы үүнэһи "сүрэх ойуу" — онголох-чонголох
алаастарга таптап, уйгу-бийан, үүнүү-сайдыы бэлиэ-
тэ", — дьээн ааптар Иннокентий Петрович быһаарар.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Муус устар
26 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Муус устар
27 күнэ
СУБУОТА

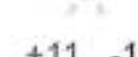
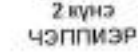
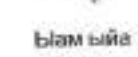
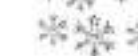
Муус устар
28 күнэ
БАСКЫЫАНЫҢА

Муус устар
29 күнэ
БЭНИДИЭННИК

Муус устар
30 күнэ
ОПТУОУРУНЬУК

Ыам ыйа
1 күнэ
СЭРЭДЭ

Ыам ыйа
2 күнэ
ЧЭППИЭР

-2 -7

+1 -6

+3 -5

+4 -3

+5 -2

+9 0

+11 -1

Эреспүүбүлүкэ сонуннара

Уотунан уонна сылааһынан эрэллээхтик хааччыйы боппуруостарын тула кэпсэттилэр

Ил Дархан «РусГидро» хампаанньа генеральной директарин бастагы солбуйааччы Роман Бердников кытта «Якутскэнерго» хампаанньа үлэтин-хамнаһын көрдүтэр. Сүрүн болломтону эреспүүбүлүкэни уотунан уонна сылааһынан эрэллээхтик хааччыйы боппуруостарыгар уурдулар. Саха сириг уйук сытар нэһилиэнньэлээх пууннарыгар эргэрбит дизельнэй электростанциялар онноларыгар булгаас энергетический комплекстар оҥоруллар. Хас биридэн энергетический аныгы кодүүстээх дизельнэй электростанция, күн энергиятынэн үлэлиир станция уонна энергияны мунньар систиэмэ биһир кэллим автоматизированнай ситиминэн холбохмуттар. Бу комплекстар уматыгы тизийини 30% диэри кэмчилээхтэрэ. 2022-2023 сылларга саҥа энергетический алта нэһилиэккэ кирибиттэрэ. Быйыл 10-тан тахса бөлүөлүккэ киллэрэргэ былаанналар. Уопсайа сөбүлэһин быһытынан дизельнэй генерация 72 эбиигэни сөргүтүлүөхтээх.

Бииргэ үлэлээһин кэскиллээх хайысхаларын дьүүлэстилэр

Ил Дархан Айсен Николаев Казахстан Эреспүүбүлүкэтин Бэрэсидьиэнэ Касым-Жомарт Токаевы кытта көрсүһүүтүгэр бииргэ үлэлээһин кэскиллээх хайысхаларын дьүүлэстилэр. Казахстан Бэрэсидьиэнэ үгүс өрүттээх сибээстэр тэтимнээхтик сайдалларын бэлиэтээтэ. Ол туоһунан хардарыта атыы-эргиэн кээмэйин икки төгүл үлээһини буолар. Касым-Жомарт Токаев Казахстанга Саха сириг күннэри-мытылларынан эдэрдэттэ. Айсен Николаев Касым-Жомарт Токаевка махтана. Кини Казахстан норуотугар өйбүтү-тылларын эттэ уонна халаан түмүтүр тахсыбыт бары ыарахаттары суһаллык туорутууга баарда. Ил Дархан ааспыт көрсүһүүтүнэн ыла, Саха сириг уонна Казахстан икки ардыларыгар сыһыаны сайыннарыыга улахан үлэ ыытылынна, атыы-эргиэн, информационнай технологиялар, креативнай индустриялар, үөрэх, кулутуура, спорт уонна туризм эйгэлэригэр бииргэ үлэлээһин көдүүстээх түмүктэрэ кэстөллөр диэн бэлиэтээтэ. Көрсүһүүгэ бырааттыы сибээһи бөдөрөгөтүү уонна кэнэтиги туһунан этилиннэ.

“Кыайы диктана” акция ыытыллыаҕа

Маннык ааттаах акция Саха сиригэр 864 былаһаакканы хабан ыытыллара былаанналар. Бу туһунан “Биһир ыытыл Арасыйыа” партия регионнааҕы исполкомун салайааччыта Сулустан Заболоцкий билиһиннэрдэ.

«Муус устар 26 күнүттэн Дойду үрдүнэн “Кыайы диктана” диэн Аҕа дойду Улуу сэригитин тиэмэтигэр исторический диктант ыытыллыагы турар. Эреспүүбүлүкэ бары улуустарыгар уопсайа 864 патриотический акция былаһааккалар аһыллыахтара. Олор истэригэр сэдэх сирдэргэ эмиз аһыллара былаанналар», — диэтэ кини. Санатан эттэххэ, Саха сиригэр былырын маннык диктантга 17 910 киһи кыттыбыта. Эреспүүбүлүкэ Уйук Илин федеральный уокуругар кыттааччытын ахсаанынан үлүс сылын субурулугу бастагы миэстэргэ сылдьар.

«Азия оҕолоро» оонньуулар куттала суох ыытыллыахтаах миэрэлэрэ көрүлүннэ

Саха сириг Бырабыыталыстыбатын бэрэсэдэтэлэ Кирилл Бычков «Азия оҕолоро» VIII-с норуоттар ардыларынааҕы спортивной оонньуулары ыытыы уонна бэлэмнээһин Координационнай киинин мунньаҕын ыытта.

Кини спортивной форум ыытыллар кэмигэр уолсастыбаннай куттала суох буолуу комплекснай миэрэлэригэр ураты болломтотун туһаайда: «Быйыл биһиэхэ күрэхтэһини ыытыллар турар кэмизэригэр борзодогон тутуһууга, куттала суох буолууларын хааччыйыыга улахан сорук турар. Хас биридэн кыттааччы, ыалдьыт, холкутук санаанан сылдьарын тэрийиэхтээхпит». Кирилл Бычков Оонньуулары бэлэмниир туһаангаах хамыһыйа салайааччыларыгар маны ыйын 15 күнүгэр диэри түһэр, олорор, аһыыр миэстэлэр, спорт эбийиэктэрэ баһаартан куттала суох уонна терроризми утары көмүскэлтээх буолааларын төлөрү хааччыйарга соруудахтаата.

Итинни тэнгэ Бырабыыталыстыба бэрэсэдэтэлэ бу улахан тэрээһингэ бэлэмнэни, куораты түбэһэр үлэтин боппуруостарын көрдө.

се Ил Дарханын уонна Бырабыыталыстыбатын

Эбэрдэ

Күндү Саха сириг олохтоохторо! Саха Эреспүүбүлүкэтин салалтатын уонна тус бэйэм ааппыттан Эреспүүбүлүкэ күнүнэн эбэрдэлиибин!

Муус устар 27 күнэ – биһиги хотугу сирбит элбэх омуктаах норуотун түмэр бэлэз күн. Бу – эреспүүбүлүкэни төрүттээбит уонна киһилэр дьыалаларын салдабыт, Улуу Россия састаабыгар төрөөбүт эреспүүбүлүкэбит саргылаах сарсынгыта салалларыгар олохторун анаабыт дьоммутугар ытыктабылы кэрэһилиир күн. Саха Автономиятын төрүттээчилэр – Максим Кирович Аммосов, Платон Алексеевич Ойуунускай, Исидор Никифорович Барахов уонна киһилэр дьыалаларын салдааччылар Сахабыт сирэ чалгийы сайдар суолун талбыттара. Эреспүүбүлүкэ Бастагы Бэрэсидьиэнэ Михаил Ефимович Николаев уонна кини соратниктара Саха сириг аныгы историятын түстээбиттэрэ.

Бүтүн үлэлээх үгэстэри утумнаан, Саха сириг олохтоохторо сырааах үлэлэринэн олорон ааспыт көлүөнэлэр ситиһинилэрин, кыайыларын үксэтэллэр, чингэтэллэр. Дойду модун кыаҕын бөдөрөгөтүүгэ эреспүүбүлүкэ дьонун кылаатын салгыы киллэрэр.

Россия Федерациятын Бэрэсидьиэнин быыбарын түмүгүнэн Владимир Владимирович Путин урукку өттүгэр бэлиэтэммэтэх мунутуур көрдөрүүнү – быыбардааччылар куластарын 87,79 % ылан, биэ кыайыны ситистэ. Элбэх омуктаах Сахабыт сирэ дойду баһылыгын, улуу державаны кытта тэнгэ кэлэр кэскилин тутар.

Экэнизмикэбэ эмиз үтүө көрдөрүүлэрдээхпит. Тэҥизниллибит сыананан кэнники алта сыл эрэггийэниэхтэ баалабай бородукка 23 % кэригэ үрдээтэ, ол Россия орто көрдөрүүтүн куоһарар. Бу сылларга эрэггийэ экэнизмикэтигэр 2,8 трлн солкуобай суумалаах инвестиция кириэ.

Итинни сэргэ социальной эбийиэктэри тутууга үрдүк көрдөрүүлэригитинэн киэн тутта-

быт. Ол курдук кэнники аһаардас алта сылга национальной бырайыактар уонна судаарыстыбаннай бырагыраамалар чэрчилэринэн 329 бодон социальной эбийиэк тутулунна. Федеральной бюджеттэн национальной бырайыактары үбүлээһин көрдөрүүтүнэн дойду бары эрэггийэниэр ортогугар Саха сирэ үлүс миэстэлээх. Россия Федерациятын Бэрэсидьиэнэ Владимир Владимирович Путин көдүүлээбит национальной бырайыактара дойду сайдыытын тутуу инструментаан буолаалар.

Саха сириг нэһилиэнньэтэ элби тулар, оло төрөөһүнүн ахсаанынан федеральной уокурукка бастагы миэстэлээхпит, дойду уон бастын эрэггийэниэр иһигэр кириэбит. Уйук Илингити федеральной уокурукка элбэх оҕолор ыал саамай элбэх ахсаана биһиэхэ баар. Саха сириг нэһилиэнньэтин орто сааһа Россия нэһилиэнньэтин орто сааһыттан 5 сылынан эдэр. Оттон ааспыт сыл олох олоху уһуна аан бастаан дойду орто көрдөрүүтүн куоһарыта уонна 73,67 сылга тэҥизпитэ. Бу барыта биһиги дьоммут-сэргэбит оҕолорун уонна сиэннэрин кэскиллэрин эреспүүбүлүкэни кытта ситимниилэрин туоһулуур.

Бүтүн Россия норуотун кытта бииргэ судаарыстыбабыт тутууга суох буолуутун, төрүт үгэстэригитин уонна сыаннастарбытын

туруулаабыт. Биһиги уолаттарбыт өстөөкү утары хорсуннук кыргыһа сылдьаллар. Саха сириг бары олохтоохторо киһилэргэ, киһилэр дьизэ кэргэннэригэр, босхоломмут нэһилиэнньэлээх пууннар олохтоохторугар төһө кыайалларынан көмөнү оҕороллор. Биһиги Кыайыыга уонна дойдубут саргылаах сарсынгы күнүгэр биэ эрэллээхпит!

Ханнык да ыарахаттары аахсыбакка, инники диэки дьулуһабыт. Аны сайын “Азия оҕолоро” норуоттар икки ардыларынааҕы VIII спортивной оонньуулар Россияга 2024 сылга ыытыллар спорт биһир бодон тэрээһининэн, араас дойду оҕолорун дойдуоһууларын өрөгөйүн туоһунан буолуохтара.

Сомоҕолоһуубут, Ийэ дойдуга тапталбыт, дойду модун кыаҕар эрэлбит, күүрэниэхтэ үлэбит аныгы кэм тургутууларын чистээхтик туорутууга, эреспүүбүлүкэбитин уонна дойдубутун чалгийы сайыннара-га туруоруммут сыалбытын ситиһэргэ төһүү буолуохтара.

Күндү Саха сириг олохтоохторо! Эһиэхэ чэгиэн доруобуйаны, уһараабат эрчими, эйэлээх халааны, бары үтөнү, саҕалаабыт дьыалабытыгар ситиһинилэри, дьолу-соргуну уонна уйгулаах олоху баҕарабын!

А.С. Николаев,
Саха Эреспүүбүлүкэтин
Ил Дархана.

Улууска — бу күннэргэ. Улуус баһылыга Степан Саргыдаев нэһилиэктэринэн үлэлиир

Елена МАКАРИНСКАЯ

Ол курдук, муус устар 23 күнүгэр солбуйааччыларын уонна управление начаалынньыктарын кытта Мырылаа сырытта. Бастатан, Мырыла-Дааһа Аммата суол оҥоруутун көрдүлэр.

Салгыы эдэр фермердэргэ Афанасий Хожановка, Егор Ефремонка уонна улахан хаһаайыстыбалаах Виктор Петровка сырыттылар. Баһылык хаһаайыстыбалар үнүгэйдик үлэһин олороллорун бэлиэтээтэ, эбии бырагыраамаларга кыттарга өйбүт буолуохтарын эттэ.

Нэһилиэк актыыбын кытта халаан уугун аһарыыга бэлэмнэни хайдаҕын ыйыталаста, бары хайысханан тустаах миэрэлэри ылыннылар.

Муус устар 24 күнүгэр Мугудай нэһилиэгэр сырыттылар. Улуустуу биһир улахан баһынай хаһаайыстыбалаах Илья Дьяковскай хотонун көрдүлэр, үлэ-хамнас туһунан билистилэр.

Илья Ильич 195 сүөһүнү кыстаппыт, онтон аһаҕа — 112 төбө. Сүөһү төбөтүн өссө элбэтиэн баҕарарын, субан сүөһү турар

хотоно эргэрбитин, өрөмүөннээһин эрэйиллэрин, үлэһит булар ыараханын кэпсэтиилэр. Ынах-сүөһү төрөөн, үүт-ас дэлэйэн эрэрин, быйыл Чурапчы кэпэрэтинби кытта үүт туттарыытыгар 200 туюнна дуоҕабаардаахтарын сырдатылар.

Салгыы бу күннэргэ норуот күүһүнэн тутуллубут саҥа баһааны көрдүлэр.

Санатан эттэххэ, бу иһиннэ кини собуруу нэһилиэктэргэ сылдьан, тыа хаһаайыстыбатыгар үлэ-хамнас хайдах бара турарын билсэбитэ.

Аҕа дойдуну көмүскээччилэри өйүүр пуонда

Исписэлиис тырыбыната. “Аҕа дойдуну көмүскээччилэр” судаарыстыбаннай пуонда үлэтин-хамнаһын туһунан билсинг.

Людмила ГОРОХОВА

Анал байыаннай дьайыы саҕаланыаһыттан Дойду үрдүнэн байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар, кинилэр дьизэ кэргэттэригэр араас хабааннаах көмө мизэрэлэрэ онгоһуллаллар.

Былырын Дойду Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин көбүлээһининэн «Аҕа дойдуну көмүскээччилэр» судаарыстыбаннай пуонда аһыллыбыта. Бу пуонда Саха сиригээҕи филмала былырын бос ыйыттан, оттон улууспутугар ахсынньыттан аһыллан үлэлиир.

Пуонда үлэтин-хамнаһын туһунан Чурапчыгааҕы филиал социальнай координатора **Сергей Атласов** кэспир:

●●● «Аҕа дойдуну көмүскээччилэр» судаарыстыбаннай пуонда байыаннай сулуспааттан төннүбүт уонна өлбүттээх анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарын дьизэ кэргэннэрин чилиэттэригэр көмөтү оҥоруу үлэтин ытар. Ону таһынан, байыаннай дьайыы хайысхатынан кыһалҕалаах дьонго, туора турууна кэбиспэккэ, төһө кыааларынан көмөлөһө сатыбыт.

Тэрнэлээхпиттээн, түөрт ый иһигэр, уопсайа 200-чэкэ туһааннаах ыйыттык кириэн, күн бүтүн

160-на быһаарылынна. Саамай элбэх ыйыттык бэтэрээн даҕабыранныытын оҥортууу уонна ыты, социальнай өйбүт, харчынан төлөбүрдэри анааһын боппуруостарыгар кириэр. Ону тэҥэ, байыаннай сулуспааттан бүтэн кэлбит бири дойдулаахтарбытын үлэ булалларыгар, мэдиссиинэ хайысхатын боппуруостарыгар, санаторийдарга, курордарга эмтэни өтөтүн боппуруостарыгар ыйан-кэрдэн көмөлөһөбүт. Үгүс дьизэ кэргэн кинилэргэ туох-ханнык көмө көрүллэрин билбэттэр, олорго көмө буолабыт. Байыаннай дьайыы кыттылаахтарын оҕолору уһууаанга усууһу төлөөбөттөр, үөрэнээч-

чилэр оскуолага босхо аһымаллар. Анал спортивнай куруһуокка дьарыктанар оҕо мспартыбынай таһаа босхо хааччылар.

Маны таһынан анал байыаннай дьайыы кыттылаахтарыгар уонна кинилэр дьизэ кэргэттэрин чилиэннэригэр улууспутугар олохтоммут көмөлөр бааллар. Ол курдук, Дьоккуускай куоракка автобуһуна ыйга биридэ, таксинан сылга биридэ баран кэллэ босхо көрүллэр. Улуус иһинэн сүүрэр маршрутнай автобуска, баанньыкка, улуус иһинэн ыгыттылар култуурунай тэрээһиннэргэ босхо сылдьар кыахтаахтар. «Айыллаан» киинэ тыһаатырыгар оҕолор босхо, улахан дьон 50% чэпчэтиллээх сылдьар бырааптаахтар. Оҕо уонна дьахтар консультациятыгар уочарата суох көрдөрөр, уһууаанга уочарата суох кириэр кыахтаахтар.

“Аҕа дойдуну көмүскээччилэр” судаарыстыбаннай пуонда филмала Чурапчы нэһилиэгэр **Ленин аатынан уулусса, 41-гэр улуус дьаһалтатын дьизигэр, 117 кэбинизкэ** үлэлиир. Билсэр төлөпүн: **8(984)1095496**. Ким туһаан кыһалҕалаах, боппуруостар бу аадырыска тиийэн, эрийэн сүбэлэтиэн, көмөлөһүннэриэн сеп.

Утүө холобур

Чурапчы нэһилиэгэр ырааһырдыы үлэтэ тэтимнээхтик ыытыллар

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Бу күнүгэр өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн ырааһырдыы ыйа биллэриллэн, үлэ-хамнас ыгыттылар. «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ баһылыгынан сааскы ырааһырдыыга дьаһала өссө муус устар 2 күнүгэр тахсыбыта. Нэһилиэк баһылыга Владимир Сивцев көбүлээһининэн, улуус киинигэр хаарбах дьизэлэри көтүрүү, территорияларын ыраастааһын үтэнэ.

Ол курдук, Тракторная уулусса иккилии мэндимэн-нээх эргэ дьизэлэри «Хатан» ХЭТ ылан көтүрдэ. Салгыы Ярославская, Артемьев, Ленин, Константинов, Коркин аатынан уулуссаларга турар хаарбах туруктаах дьизэлэри көтүрүү быһаанналар.

Быһыы Чурапчыбыт нэһилиэгэр Чөл олох сыла биллэриллэн, бөһүөлөк иһин ыраастааһын уонна түспэ-ран оҥоруу үлэлэригэр ордук улахан болгомото уурууна. Ааспыт нэдиэлэттэн хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр үлэһиттэрэ улахан уйуктаах тизхиныкэлэринэн ыраастааһын үлэтигэр күүскэ ылыстылар. Ол курдук, иккис кыбаарталга турбут хаарбах дьизэлэр көтүрүллэн, онуларга ыраастаан, аһаан иһэр дьон бэлиэтин көрөр буолуохтаах.

Туһааннаах үлэһиттэр Ярославская аатынан уулуссага турбут хаарбах дьизэ көтүрүлүбүт эргэ матырыйаалын Павел Линигин аатынан уулусса суолун кытыы өттүн бөһөргөтүүгэ туһанылар.

“Тууу матырыйаалын сааскы халаан уутун бохсор сыалтан, сүрүн чааһын суолу бөһөргөтүүгэ туһаныбыт. Күүстээх үлэ субьотуннуутар кыттыбыт дьону итин, тотоо-йу аһынан Прасковья Борисова аатынан “Улыбка” оҕону сайыннарар киин-уһууаан куукунатын кэлэктииво хаачыйда”, - дьэн, баһылык Владимир Дмитриевич кинилэргэ тус бэйэтин уонна нэһилиэк дьаһалтатын аатытан истин махталын тизэрдэ.

Анал байыаннай дьайыы. Улуус дэлэгээссийэтэ Анал байыаннай дьайыы сиригэр үлэлээтэ

Марфа ПЕТРОВА

Чурапчы улууһун дэлэгээссийэтэ анал байыаннай дьайыы ыгыттыла турар сиригэр тиийэн, бири дойдулаахтарбытын кытта көрүстүлэр.

Ол курдук, улуус баһылыгынан бастаах солбуйааччы Егор Сивцев, улуус баһылыгынан солбуйааччы Алексей Лобанов уонна Чурапчыгааҕы ДЮСШ дириэктэрэ Александр Неустров икки нэдиэлэ устата үлэлээн кэллилэр. Бу туһунан **Алексей Лобанов** сибидии биллэринэрдэ:

●●● Анал байыаннай дьайыы ыгыттыла турар Запорожье уобалаһыгар, Донецкай, Луганскай норуодунай өрөспүүбүлүкэлэригэр сырыттыбыт. Онно күндүл турууга сайынҕылымы сылаас, күнүбүн +30 кыраадыска тиийэр эбит. Уолаттарбыт бронжилеттарын, каскаларын, толору камплекстэрин усту-бакка кэтэллэр. Балаһыанна уустук, өстөөх чугуйар санаата суох. Онон кыргызбы, биллэрин курдук, бааһырыта, алүүтэ-сүүтүгэ суох буолбат. Уолаттар-

Улуус дэлэгээссийэтэ Тирэх пуун волонтердарын кытта.

быт эр санааны ылынан, дойдубутун көмүскээһингэ иһинки күүһүгэ сылдьаллар. Кинилэр санаалара-оноолоро күүстээх, бөгөх, кыайымыга эрэллээхтэр.

Байыастарбытыгар дьизэ кэргэттэрэ, төрөппүттэрэ аадырыстан ыппыт малларын тиксэрдилэр. Маны сарты ыраах сылдьар киниэхэ дойдутун аһа туохтааҕар да күндү буолар. Ол иһин улууспут дьонго көхтөөхтүк кыттыһан, көмөлөһөн,

түөрт дьааһык ыһаарыламыт собону илдьэн туттардыбыт. Балыктары тоҥнуу тымныыны тутар дьааһыктарга укпупт, айаммыт устун ирбэккэ, сибидиһиди тиийдилэр. «Чурапчы» ТХПК, буоларын курдук, бу да сырыыга көмөлөһөртөн туора турбата – отон сиробун. Чурапчы халбаһытын нобуордаан ыгыт, эмиз ураты кэһиитин оҥордо. Ону таһынан улуус гуманитарнай көмөтүн туттар-

дыбыт. Ол курдук, квадрокоптердары, дроннары, дронтан көмүскэнэр тэриллэри, тепло-визордары, прицеллэри уо.д.а. биэрдибит. Билигин, сэрин сөбө сайдан турар кэмигэр разведка, атаака тизхиныкэ көмөтүнэн онгоһуллар. Онон байыастарбыт санаттан саҕа тизхиныкэлэри наадылаллар. Маны тэҥэ уолаттарбыт саха быһаһын, туттарга эрэ буолбакка, харысхал быһыытынан илдьэ сылдьаллар. Онон албаан турар, саха быһахтарын туттардыбыт. Уолаттар баһыыккалары тутан олус үөрдүлэр, астыннылар, өссө да илдьэригэр көрдөстүлэр.

Госпиталга сылдьан, бааһыран сытар саллааттары кытта көрүстүбүт, санааларын көтөһөн, кыһалбаларын иһиттибит, ону быһаарымыга үлэлэстибит. Ону тэҥэ дойдуларын аһын тиксэрдилэр. Госпиталга Чурапчыттан медик идалээх кэрэ аҕаардар үлэһини сылдьаллар эбит. Кинилэргэ эмиз кэһиитин туттаран үөртүбүт.

Байыастарга араас кыһалбалар үөскүүлэр, ону түргэниик мизэтэтигэр быһаарымыга ситимнээх үлэлэр ыгыттылааллар. Онуоха сорох бири дойдулаах-

тарбыт силовой структураларга командировканан үлэһини сылдьаллар. Кинилэр туһааннаах боппуруостарбытыгар ыйан-кэрдэн биэрбиттэригэр махтанабыт. Тирэх пуунга үлэлиир бири дойдулаахтарбытыгар, волонтердарга тирэх пуун салайааччытыгар Олег Саранцева, Георгий Куркутовка, Георгий Борисовка, Гаврил Птицын уонна Светлана, Дениска, Альбертка, Анатолыйга махталбытын тизэрдилэр. Волонтердар күн айым сарсаардаттан кизлээнтэ диэри арыаллыны сырыттылар.

Бэлиэтээн эттэххэ, көмөтү оҥорууга, командировканан үлэлээн кэһиэгэ Чурапчы улууһа өрөспүүбүлүкэгэ бастыһынар ахсааннарыгар кириэр дьэн. Анал байыаннай дьайыы боппуруостарын контуруолга тутар СӨ Бырабыыталыстыбатын бэрэссэдээтэлин бастаах солбуйааччы Андрей Федотов эппитэ. Онон кыайымы уһанса сылдьар бири дойдулаахтарбытыгар күүс-көмө буола сылдьар тэрилтэлэргэ, түмсүүлэргэ, биридиһилэн дьонго махталбытын тизэрдилэр.

Аҕа уолунаан биир ситим: Болтонготтон Крыловтар - улуустааҕы Аҕа күрэҕин кыайыылаахтара

Тиэргэн. Өрөспүүбүлүкэтээҕи Аҕа күрэҕэр Болтонготтон Сергей Крылов уолунаан Саянныын ситиһиилээхтик кыттыбыттара. Бүгүнгү хаһыат нүөмэригэр Крыловтары кытта кэпсэтиибитин таһаарабыт.

Марфа ПЕТРОВА

Муус устар бастагы өрөбүлүгэр Саха сиригэр Аҕа күнэ бэллэтэнэр. Бу күнгэ сеп түбэһиннэрэн, муус устар 6-7 күннэригэр Мэҥэ Хаҥалас улуусун Майа селиэнньэтигэр өрөспүүбүлүкэтээҕи XXIV Аҕа күрэҕэ ыытылынна. Бу күрэх үгэскэ кубулуйан, сыллата өрө кетэҕүллүүлээхтик ыытыллар.

Сүрүн сыалынан – уопасты-баҕа аҕа статуһун уонна оруолун үрдэтти, дьэ кэргэн, спорт уонна төрүт үгэстэри харыстааһын нөүгө чөл олох тарҕатыы буолар. Тэрээһингэ уопсайа 17 улуустан 19 хамаанда кытынна. Аҕалар уолаттарын кытта бэрэбинэни суоруу, маһы хайыты, ойбону алларыы, остуол-баҕа ыттыы, кутаа оттон, чэй оргутуу көрүгүнэригэр күрэхтэспиттэрэ. Кыайыылаахтык Амматтан Николай уонна Аркадий Федоровтар тахсан, сүрүн бири-ийинэн – 300 тыһ. солк. наҕараадалаабыттара. Бу тыҥааһыннаах кириэһигэ Чурапчы улуусун сүүмэрдиир түһүмэҕин кыайыылаахтара Болтонготтон Сергей Крылов уолунаан Саянныын ситиһиилээхтик кыттыбыттара. Онон бүтүгү хаһыат нүөмэригэр Крыловтары кытта кэпсэтиибитин таһаарабыт.

●●● Сергей Эдуардович, уолгунаан Саянныын бу күрэххэ хайдах кыттыныгыт, эрдэ эмиз кытта сылдьыгыт эбик-

күн дии?

●●● Аҕа күрэҕин түһүмэҕин аан бастаан, 5 сыллаахыта, нэһилиэкпит дьаһалтатыттан истэн билбиппит. Ол курдук, 2019 сыллаахха улахан уолбунаан Дамирдыын Хатылы нэһилиэгэр буолбут улуустааҕы Аҕа күрэҕэр кыттан, бочуоттаах иккис миэстэни ылбыппыт. Онно бэлэмэ суох, үлээни үөрэммит сатабыллыгынан холонон, билибитин-көрүүбүтүн тургутан көрбүппүт. Оттон былырын кыттаары ҕыммыппытын, кыра уолум Саян 13 саастаах буолан, эрдэ диэн чугаһаппытаахтара. Быйыл 14 саһын туолан кириэтибит. Таҥаспыт-саппытын булуна, тылбытын-өспүтүн үөрөтөн, сатабылбытын, күүспүтүн-уохпугун

көрдөрөр түһүмэхтэргэ туттуллар тэриллэрбитин тэринэн, эрдэттэн бэлэмнэммиппит. Ол иһин улууска кыайан, өрөспүүбүлүкэтээҕи үрдүк суолталаах күрэхтэһингэ кыттар чыаска тигистибит. Түһүмэхтэр тус-туһунан уустуктардаахтар. Холобур, биризмэҕэ 20 чуурканы 4 аҕы хайытар, 80 хардаҕаһы саһаанньыр биһиэхэ да, үгэс да хамаандаҕа шарахан этэ. Манна хайдах мас түбэһэригэр эмиз олус тутулуктаах. Онон баарт төсхөйөрө эмиз оруоллаах эбит. Майага буолбут күрэхтэһин олус үчүгэй тэрээһиннээх буолла. Улуустартан бастыҥ хамаандалар кэлбиттэрэ тутта көстөр. Быйыл хаһыстарын да кыттар аҕалар бааллар, уолуттаахтара, ох курдук оҕостон, бэлэмнээн

кэлбиттэрэ биллэр. Ыалдьыттар, көрөөччүлэр, ылдьааччылар бары астыннылар, үөрэ-көгө, үчүгэй наастыраныаалаах тарҕастыбыт. Биир санаалаах дьону кытта билсэн, уолут атастаһан сэргэхсийэн кэллибит.

●●● Уолаттарын кытта өссө ханнык күрэхтэһинлэргэ кытта сылдьыбыкканы?

●●● Ааспыт сылга нэһилиэкпитигэр «Күһүгүгү идэһэ» күрэххэ, улахан уолбунаан убаһа астаан, 1-кы миэстэ буолбуппуг.

●●● Дьэ кэргэнгин билһиннэр эрэ.

●●● Кэргэним Ирина Максимова – Тааттаҕан төрүттээх. Кини учуутал үөрэҕин бүтэрэн, Болтоҕоҕо үлэ миэстэҕэ көстөн, эдэркээн кыыс кэлбитэ. Кэргэмнээн билсэн, сүрэхпитинэн сөбүлэһэн, харахпытнан хайбаһан, 2001 сыллаахха холбоһон, ыл буолан олоробут. Билигин кини Болтоҕо орто оскуолатыгар алын кылаас учууталынан таһаарылаахтык үлэтир. Мин «Дьулуур» тэрилтэҕэ хачыгаардымбын. Үс кыталык кыргыттардаахпыт уонна икки бухатыыр уолаттардаах-пыт. Улахан уолбут Дамир Чурапчытааҕы аграрнай-техническай кэлиэс, улахан кыыспыт Дарина Дьокуускайдааҕы тыа хайаайыстыбатын техникумун устудьуоннара буолаллар. Орто кыыспыт Ариана – 10-с кылаас үөрэнэччигэ, Саян – 8-с уонна саамай кырабыт София маннайгы кылааска үөрэнэллэр.

Ыал ийэтэ Ирина Максимова:

Болтоҕоҕо буолбут күрэхтэһингэ дьэ кэргэнимнэн тутуспутунан ылдьа тийибигит. Оттон Майага буолбут тэрээһингэ сөбөтөх сылдьыбытмын. Дьонум күрэхтэһиллэригэр кинилэрдээҕэр ардук мин долгуйбулум. Ол эрэри аҕабылгар эрэнэрим. Манньык күрэххэ өбөм маннайгытын кыттар буолан, олус долгутулууох этэ. Ол да буоллар, уолум аҕатыгар олус майгыныыр, кини курдук түргэн-тарҕан туттулууох, сымска-быһый, сатабыллоох. Эбэбит Марфа Михайловна сүөһүтүн көрүүгэ кини – сүрүн көмөлөһөөччүбүт.

●●● Уол оҕону нитигэ ардук туохха болдомтоҕун уураҕын?

●●● Төрөппүт оҕотун илээт кэмгэр бэйэтин кытта идэҕэ сылдьан, үлэҕэ-хамнаска таһаарыахтаах, айылҕаны кытта алтыһахтаах. Оҕо үлэтиргин көрөн үөрэнэр. Оҕо бары үлэттэн чаҕыйбакка үлэлээн, эт-хаан өттүнэн сайдар, чөл туруктаах буолар, сэргэхсийэр, толкуйдуур дьоруа күүһүрэр айылҕаны харыстыырга, сиэри-туому тутуһарга үөрэнэр. Уол оҕо интэриэһин таба көрөн сөпкө иттиэххэ наада. Эр киһи от-мас үлэтин кыайа тутар, бултуур, балыктыыр буолуохтаах дии саныбын. Ол иһин уолаттарын кыра эрдэхтэригэр сүөһү-сылгы көрүүтүгэр, сайыннан үүт туттарыттыгар, окко, күһүн муус ылымтыгар тэнгэ идэҕэ сылдьабын.

●●● Илэҥ кэмгитигэр туһунан сөбүлээн дьарыктанаҕыт?

●●● Дамир саахыматтырын, Саян сүүрүүнэн дьарыктанарын сөбүлүүллэр. Оттон кыргыттарбыт – Дарина ас астыырын, Арианаах София уруһуйдууларын сөбүлүүллэр. Кэргэним хаартысканан коллаж, видеонан откупкалары оҕорор.

●●● Түмүккэр эдэр малларга тугу сүбэлээн этэй?

●●● Эдэр малларга сүбэлэһиптэ – оҕолоругар болдомто ууран, истигник сыһыаннаһалларыгар, санааларын үлэстэн кэпсэтэллэригэр, төлөпүөҥгэ үһүһүк олордубакка, албэхтик чэбдик салгыҥна сырытынаралларыгар баҕарабын. Төрөппүт – оҕоҕо холобур, аҕалар араас ыттыллар тэрээһиннэргэ кыттан иһин. Эһиги олоххо актыыбынай позициялаах буолаһхыгына, уолаттаргыт эмиз эһиги холобургутун батыһахтара.

Аҕа күрэҕин түгэинэрэ.

Үөрүү туругун бэйэтин дьарыгынан уһугуннарар Парасковья Гладкина

Кэпсиэхпин баҕарабын. Биһиги кэккэбитигэр олус интэриэһинэй, үгүс киһи болҕомтотун тардар ураты дьарыктаах дьон баар буолаллар. Хаһыаппыт бүгүнгү ыалдьыта оннук дьонтон биридэрэ буолар.

Наталья СИБИРЯКОВА

Биһиги кэккэбитигэр олус интэриэһинэй, үгүс киһи болҕомтотун тардар ураты дьарыктаах дьон баар буолаллар. Бэйэлэрин олохторунан, тулалыыр дьоннорунан, үлэлэринэн эрэ мунгурданын хаалбакка, ол дьарыктарын элбэх киһиэхэ тарҕатарга, туох эрэ санаага дьону үөрэтэргэ дьулуһаллар. Хаһыаппыт бүгүнгү ыалдьыта оннук дьонтон биридэрэ буолар.

кэмгэр ити эйгэни билиһиннэрибитигэр туга дьарыктана туран сөбүлээбитим. «Ким үөрэниэн баҕарар?» - диин ыйыппытыгар олох мин диэбиһин бэйэм да билбэккэ хаалбытым. Онтон бу эйгэни билсэн атын кэрэ аҥардар биллэлэрин туһугар уонна биер өттүнэн бэйэм ис сүрэхтэн сөбүлээмин дьарыктанарга быһаарыммытым.

●●● **Хаһааҥныттан дьарыктанабын, дьону дьарыктыгымын?**

●●● фитнес ураты көрүгүнэн 2018 сылтан Одьулуунтан саҕалаан дьарыктанан барбытым, онтон салгы Чурапчыга - кизг сиргэ тэрийэргэ сананан, дьауот көрдөөн нэһилиэк дьаһалтатыгар тийиэн сайабыллыаҥа суруйан, «Утум» дьаһатигар хос анатан, онно тэрийэн саҕалаабытым уонна күн бүгүнгүгэ тиһигин быспакка кэрэ эйгэгэ түмэ сылдьабын.

●●● **Этнофитнес, уопсайынан, киһиэхэ туох көмөлөөбүт, көннөрү фитнес туну уратылаах?**

●●● Бу «Эгэй-сэгэй» саха этнофитнес сүрдээх дириг дьайылаах. Ол курдук, Ирина бэйэтэ сахалыы алгыс хамсаныларын үөрэтэн-чинчийэн оҕорбут научнай үлэтэ буолар. Кини идэтинэн культуролог, ол иһин дьахтар киһи алаһа дьах хаһаайката буолан туран үөрэ, астына сылдьарыттан дьах кэргэн ис

эйгэгэ сүрдээх тутулуктаахын өйдөөн диригник үөрэппит, онон бу эйгэ дьахтар үөрүү туругар олохсуйар. Хас биридии сахалыы музыхата, хамсанылар дьахтар үөрэр, астынар эйгэтин үөскэтэр аналлаах. Манна хамсаны эрэ буолбакка ис турук тупсуута, астыныы, дуоһуйуу, үөрүү туруктарын билэн, этэ-синэ, дууһата чэпчир, үөрэр. Сахалыы эйгэ саха кутугар дьайыта ис кыагы арыйар. Ол түмүгэр дьарыкка сылдьар дьон айар-тутар дьобурдара сайдар эбит. Дьарыкка сылдьар кэрэ аҥардар наһаа актыбыыстар, уопсайынан кыһалыктар, ырыаһыттар, үгкүүбүттэр.

Бу саха этнофитнес көннөрү фитнес туну уратыта САХА уонна ЭТНО диин суолталаах тылыгар сытар. Саха диин ураты омок тыһын уһугуннарар. Этно диин өбүгэлэрбитигэр кэлбит хаамытыгар баар айылҕаттан ай-дырылларбытыгар дьайыы. Ол иһин бу сахалыы музыха, сахалыы алгыс хамсаныта ураты туругу үөскэтэр уонна уһугуннарар.

Дьахтарга бу эйгэ көмөтө диин, бастатан туран, уопсай турук тупсуутугар улахан дьайыы, иккиннин, хамсаны эт-хаан чэбдигиринтэ, уонна, үсүһүнэн, ураты өй-санаа үөскөһүнэ, ис айылҕаны кытта алтыһыы.

●●● **Парасковья Васильевна, иллэг кэмгэр туғунан дьарыгыгарын сөбүлүүгүн?**

●●● Иллэг кэмгэр уопсайынан банный үлэм элбэх. Улуус дьахталарын сөбүлээн чилиэнэбин, нэһилиэккэр дьахтар кэмгэтин чилиэнэбин, оскуолаҕа төрөппүт сөбүлээн бэрэссэдээтэлибин, улууска төрөппүт сөбүлээн бэрэссэдээтэлибин уонна нэһилиэк Сүбэтин чилиэнэбин. Ону таһынан Одьулууммар ырыа ансамблыгар ылымбын, араас күрэхтэргэ, кэсирдэргэ кыттабын. Уопсайынан, мин хоббим диин кэрэ эйгэни араас хайысханан тарҕатын дьаһалтынан сыһыспатым буолуо

●●● **Эйгэ тус бэйэгэр этнофитнес туғу бэйэрий (холобур, санга доҕоттору, энергияны, эт-сини доруобуйатын о.д.а.)?**

●●● Мизгэ бу саха этнофитнес дьахтар быһымынан тус бэйэм туруктар, доруобуйабар, дьону, дьах кэргэммин кытта сыһыаммар ураты уларыйылар аҕалар. Бэйэбэр, турукпар болҕомто уурар буолдум уонна ис эйгэни кытта үлэлэһэргэ үөрэнэр буолдум. Саамай астынарым диин бу эйгэ тула кэрэ аҥардары кытта билсэн, биер санаага түмээн алтыһыбыт. Бу эйгэгэ саас диин аахсылдыбат үөрүү эрэ диин баар, ол эбэтэр түмэс эрэ түстэрбит сааспыттан тутулуга суох бука бары дуоһуйабыт, сырдыгы эрэ ыраланабыт.

●●● **Иһики быһааннартын сырдатат түһүөт дуо?**

●●● Иһики өттүгэр улуус бары нэһилиэккэригэр кэрэ аҥардарга алтыһар эйгэни үөскэтэн этнофитнеси киллэрин. Ол эбэтэр инструктордары үөрэтэн таһаарыы, бу дьарыктын тарҕатыы буолар.

●●● **Этнофитнес көмөтүнэн туғаммыт дьон холобурдара баар дуо?**

●●● Дьарыктанан доруобуйаларыгар туғаммыт үгүс дьон махталлара сүрдээх элбэх. Ол курдук, илиилэрин кыайан өрө көтөхпөт бэйэлэрэ холкудук хамсаныр буолаллар, үөрүү сырдык сабыдыалыгар кириэн уопсай туруктара тупсар, ол харахтарыгар тутта көстөр, айыах-тутуох саналара кэлэр.

●●● **Дьарык онлайн буолуон сөп дуо?**

●●● Дьарык онлайн буолуон сөп, оннук кыах баар. Пандемия кэмгэр оннук дьарыктаммыпыт. Ол эрэн биригэ алтыһан дьарыктанар быдан дьайыта күүстээх диин бэлиэтээхпин баҕарабын.

●●● **Атын омукур интэриэһиргээччилэр дуо?**

●●● Атын омукур интэриэһиргиллэр бөдө буоллаҕа, тоҕо дьаһалты, ураты омок тыһа син бири биллэр. Хамсаныта, музыхата, эйгэтин дьайыта барыта сүдү күүстээх.

●●● **Улууспут олохтоохторугар, кэрэ аҥардарыгар баҕа санааҥ.**

●●● Улууспут кэрэ аҥардарын А.К Софронов аатынан КСКҕа нэдиэлэ ахсын сэрэдэ уонна бээтинсэ кизгэ 17 ч 30 м кэлэн үөрүү көдөр кыттыһан, туруктун тупсарынан, чэбдик сылдьарытыгар ыгырабын. Төһөболоон этиэм этэ -- дьах кэргэн ис эйгэ дьахтар туругун тутулуктаах, онон дьах кэргэн туругун үөрүүгүнэн, тапталытынан тупсара турат! ●●● **Интэриэһинэй кэпсэтинибит иһин махтал!**

Дьон санаата

Мин бу «Эгэй-сэгэй» дьарыгар саҕалаһабыттан сөбүлээн сылдьабын, хаһан буоларын өрүү кэтэһэбин. Биһиги хамсаныы проблемата эдэрдэргэ да, саастаах дьонго да күүскэ турар. Үлэ үлэ аһаран курдук буолла. Ол иһин хамсаныыны олохпут да ирдир. Бу дьарыкка сылдьан мин турукпун тупсарыым, биер чааһы быһа үгкүүтүү, кэрэ эйгэтигэр кыттыһа сылдьабын, музыха доһуулуунан санаабын сааһыланарын, тутарым - хаттарым да чэпчир. Элбэх кэрэ, сырдык санаалаах кыргыттардын алтыһан бэйэм эмиз үчүгэйгэ тартыһабын.

Наталья Захарова.

Саха этнофитнес дьарыгар сылдьабытым иһики сыһым буолар. Мин принципнальнай соҕус буоламмын, сөбүлүүхпүн эрэ наада этэ. Онуоха бастаы дьарыктан тутта саҕалааччыбын. Парасковьяны сөбүлээбитим, олус позитивнай, ханнык да «рамка» киллэрбэт, сырдыгынан сыдыһа сылдьарыттан мин астымытым, үлэ эрэ иһимин иһгэрэ саҕалааччыны кытта дьарыктанар үчүгэйдик эрэ дьайар дим саныыбын. Дьарык туһунан этэр буоллаҕа, сүһүккэ адьас үчүгэй, бары да өттүнэн туһолаах дьаһалтынан албас буолбатах. Саха этнофитнес иһики өттүгэр симуляциега сөбүлээн дьах элбээгин.

Парасковья Данилова.

Бу Саха этнофитнеска тарилыбыттан сылдьабын, быһыт 7-с сыһыт. Үгкүү киһиэхэ туһата сүрдээх элбэх, аҥардас хамсаныы эрэ буолбакка, киһи энергия ыларат, уйуулатынан да, өй-санаа өттүнэн да уларыйарат, барыта үчүгэй эрэ өттүнэн дьайарат элбэх оруулаах. Мин бэйэм 70 сааһым, бу үгкүү минигин эдэр саастын санатар, турукпун бийгэтэр. Инструкторбытыгар Парасковьяга махталым мулгура суох.

Наталья Куличкина.

Сонуну бу сизгэни иһирэн көрүт

Бу сиргэ хаалларбыт суоллара сулустуу тырымныы туруоҕа...

Ахтан-санаан. Анал байыаннай дьайыыга баран олохторун толук уурбут биир дойдулаахтарбытын ахтан -санаан ааһыабын, кинилэр кылгас олохторун, оҕо саастарын...

Иван ПОПОВ-Байдам

**АВКСЕНТЬЕВ
АЛЬБЕРТ
ВАСИЛЬЕВИЧ**

1997 сыллаахха муус устар 2 күнүгэр Дьоллоох Дьокуускай куоракка Авксентьевтар дьиэ кэргэннэ үлүс оҕонно күн сирин күлүмнэс сырдыгын көрбүтэ. Ийэлээх аҕата Наталья Егоровна, Василий Васильевич уөрүүлэрин үрдэппитэ.

Кини оонньуур-көрүлүүр оҕо сааһа Одьулуун бөһүөлэгэр аастыта. Кыра эрдэбиттэн сэмэй, кини тылын истимтиэ уонна сүрдээх аһыныгас, кыраны-кыамматы көмүскүүр майгылааҕа, өрүүтүн дьонго көмөлөһө сылдьара. Аныгы олох сиринэн, дьыссаакка сылдьыбыта. Онно оҕолору кытта үгүсүүлүүр, араас дьарыктарга сылдьара, биер саастыылаахтарын кытта доҕордоһон сайдан-үүнэн барбыта. Олох суолтутар бастагы олуга ууруллубута. Көхтөөх, түмсүүлээх эйгэ баарын билэн, биер буолуу, доҕордоһуу уонна түмсүү диэнни билбитэ.

Оскуолаҕа киирэн, ааҕа-сүрүһа үөрэнэн, араас дьарыктарга кыттан улахан олоххо бэлэмнэммитэ. Сөбүлүүр идэтин талан, 9-с кылаас кэнниттэн олохтоох лицейгэ, суоппар буолар баҕатын толорон, автомеханик кууруһугар үөрэммитэ. Кини эт-хаан өттүнэн бэйэтин сайыннаран, спорт араас көрүгүнэринэн дьарыктанара. Хамаандатын, оскуолатын, лицейин, нэһилиэгин туһугар араас күрэхтэһиллэргэ кыттар, ону билигин биергэ алтыспыт доҕотторо Альберт туһунан истинник-иһирэхтик саныыллар.

Алты 18 сааһын туолбутун кэнниттэн Армияҕа ыгырыбытара. Ол курдук, Уссурийскайга биер сыл БДВ-га (воодушно-десантные войска) сулууспалаабыта. Сулууспалыыр чааһыттан махтал суруктаах кэлбитэ. Онно кини кини быһытынан сэмэин, доҕотторугар истинник сыһыаннааҕын, эт-хаан өттүнэн сайдыылааҕын, дойдутугар бэриниллээгин туһунан чааһын хамандыыра тоһоҕолоон билиэ-

тээбитэ.

Армияттан кэлэн баран Одьулууннааҕы лицейгэ электрик-слесарь үөрэҕэр үөрэнэ киирбитэ. Үөрэҕин ситиһинилээхтик бүтэрэн, тастыг убайынан Айталлыын сайынны Дьокуускай куоракка уот ситимин тардымга үлэлиирэ. Оттон кыһынын быраатынаан хоту улуустарга от тизинитигэр, таас чох таһытыгар, хоту улуустары аһынан-үөлүнэн хааччыыга үлэлиирэ. Ити курдук, аныгы олох сиринэн, түс олохун өгөстөн, тугу тобуларынан олох оргуйар үөһүгэр сүүрү-көтө, үлэли-хамсыы сылдьыбыта.

2022 сыллаахха үс ый Төмөккө баран үлэлээн кэлбитэ уонна Дьокуускайга үлэли сылдьан, кэргэн ылбыта. Дойдугар мал буолан олохсуйаары, ыраах сылдьан үлэлирин тохтотон, олохтоох техникумга суоппарын киирбитэ. Ити курдук, мал буолан, тапталлаах Одьулуунугар түптээхтик олохсуйан, үлэлээн-хамсаан эрдэтинэ. Анал байыаннай дьайыыга ыгырыы кэлбитэ. Алик бу соругу энкилэ суох ылыннан, үс ый анал бэлэмн аһан, Украинаҕа байыаннай дьайыыга аттаммыта. Онно дойдутун туһугар бэриниллээгин, ханнык баҕарар күчүмэйдэргэ сатабыллааҕын көрдөрөн, биергэ сылдьар доҕотторун ытыктабылын ылбыта, сахалар хорсун ааттарын ааттаппыта. Ити курдук, ыраактан чаҕыйбакка, өстөөх күүстээх кимилэриттэн толлубакка, Дойдугун эйэлээх, сайдыылаах олохун туһугар ытык иэһин чизэстээхтик толоро сылдьан, 2023 сыл, от ыйын 18 күнүгэр инники кирбиигэ разведчиктары кытта сурдаахха сылдьан, Курдюмово аттыгар өстөөх снарядыгар түбөһөн, сырдык тыына быстыбыта.

**КАРПОВ
ЭДУАРД
АЛЕКСАНДРОВИЧ**

1995 сыл, муус устар 28 күнүгэр Мэҥэ Хаҥалас Төҥүлүтүгэр мал бастагы оҕото буолан айыллан, күн сирин көрбүтэ. Ийэтэ – Сардаана Ивановна,

аҕата – Александр Ильич. Эдик умсулбаннаах, умнуллубат оҕо сааһа Одьулуунга аастыта. Кырачаан кини олохун бастагы олуктара "Күнчээн" үһүяантан саҕаламмыта. Дьыссаакка сылдьан аҕыах саҕалааҕын, олус холку майгылааҕын итээччилэрэ билистииллэр.

2003 сыллаахха орто оскуола бөрүөгүн аан маннай атыллаабыта. Дьэ, ити кэмтэн киниэхэ билин-көрүү киэн аартыга тыргыллыбыта – көхтөөх олох эһин эгэлгэ дьарыгар кыттан, билиитин-көрүүтүн сайыннаран, үөрэххэ, күрэхтэргэ ситиһинилээн барбыта. Ол курдук, биология, география олимпиадаларыгар улууска миэстэлээһэрэ. Үгүсүлүүт буолан, киэн сирдэринэн тэлэһиэрэ. Аны сахалыы таһаҕы киэн көрүүгэ таһаарсан, өбүгэлэригэр ураты дьокурдарын, сатабылларын дьонго-сэргэргэ билиһиннэрэн, үрдүк биһирэбили ылаллара. Мас тардыһытыгар жэлдэн бириһистээх миэстэлэргэ тиксөн, нэһилиэгин дьонун үөрдэрэ. Эдик чаҕылхай биер улахан ситиһиниттэн – улаатан баран Бразилияҕа Аан дойду таһымнаах мас тардыһытын күрээтэр үрүн көмүс мэтээли ылбыта. Кини ылсыбытын ыһыктыбат, туһайбытынан туораабат кытаанах, дуулуурдаах майгылааҕа. Аны оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан, "Альфа" байыаннай-патриотическай кулуупка 7-с кылааска ситиһинилээхтик кыттыбыта. Бары ыгыллар араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ оскуолатын аатын чизэстээхтик көмүскүүр, барытыгар кыайыы кынаттаах, өрөгөй ситиһинилээх кэлэрэ. Ону үгүс ахсааннаах грамоталара, анал мэтээллэрэ туһулууллар.

Оскуола кэнниттэн, 2013 сыллаахха Тыва хаһаайыстыбатын академиятыгар үөрэнэ киирбитэ. Онно бары өттүнэн чаҕылхай уолу билиэти көрөн, устудьуоннар уопсайдарын бэрэссэдээтэлинэн талбыттара. Онно да сылдьан мас тардыһытынан утумнаахтык дьарыктаммыта. Үөрэнэ сылдьан олохун аргыһын Күнэйи көрсүбүтэ. 2015 сыллаахха бастагы уоллара Саша күн сирин көрөн, аҕа буолар дьолу билбитэ.

Эдик тыва хаһаайыстыбатын академиятыгар киирэн, "Ветеринарнай-санитарнай экспертиза" идэтин баһылаабыта.

2017-2018 сылларга Армияҕа ситиһинилээхтик сулууспалаан кэлбитэ. Кэлээт, Күнэйинэн ыал буолбуттара.

Эдэр мал Одьулуунга олохсуйан, үлэлээн-хамсаан, Дьоллоох олох үтө түгүннэрэ иннилэригэр курдуга. Эдик үлэһит буолан, анал байыаннай дьайыыга барыар дьэри үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбит тэрилтэтэ – Одьулууннааҕы эгрэр-

най техникум буолар. Кыра эрдэбиттэн араас күрэхтэргэ, олимпиадаларга ситиһинилээхтик кыттыбыт, бары хайысхаларга иннигэ суох быһаарсар, кэлэтиппэ уопсай тылы булар эдэр кинини техникум профсоюзун бэрэссэдээтэлинэн талбыттара. Үлэтин таһынан эбии ылыммыт үлэтигэр олус далааһыннаахтык, ситиһинилээхтик, дьон өйүгэр дьиринник интэргына үлэлээбитэ. Ол сырыттаһына, анал байыаннай дьайыыга ыгырыбыттара. Онно баран, эр санаалаах буойун Дойдугун туһугар хорсундук туруулаастыта. Бастын саллааты билиэти көрөн, отделение хамандыырынан анаабыттара. Күдүн-холорук кытаанах күрсүүтүгэр бааһыран, госпиталга кэлэн эмтэнэн барбыта. 2024 сыл, муус устар ыйга тэҥэ суох кырыктаах киирсингэ хорсундук сэринлээх сылдьан, өстөөх буудьатыттан күн сириттэн күрөмминэ. Хорсун быһытынын иһин, Эдуард Александрович, өлбүтүн кэнниттэн Арасыйыа оборонатын министириин бирикээһинэн, анал уорданынан наҕараадалаабыттара.

**КАРДАШЕВСКАЯ
АРТУР
НИКИТИЧ**

1998 сыл, ахсынны 24 күнүгэр Одьулуунга Кардашевскайдарга бастагы оҕонно күн сирин көрбүтэ.

Кини – элбэх оҕолоох дьэ кэргэн бастагы оҕото. Ийэтэ Надежда Анемподостовна.

Артур "Күнчээн" үһүяанна сылдьыбыт түгүннэриттэн итээччилэрэ кинини сүрдээх сэмэй, олох холку, оҕолору кытта биер тылы булумтуу уонна омунаах-төлөннөөх фантазиялаах кэпсээннигэр этэ диэн истинник ахталлар. Үһүяанна сылдьан "Үрүн Уолан" ааты сүһүтүн бу баардыы өйдүүлэр.

2005 сыллаахха оскуола бөрүөгүн атыллаабыта. Араас дьарыктарга, олимпиадаларга, күрэхтэһиилэргэ ситиһинилээхтик кыттар. Гуманитарнай хайысхалаах предметтэргэ дьокурдааҕа, ону тэҥэ уол оҕо быһытынан, биллэн турар,

физкультуура уруогун сөбүлүүр. История олимпиадатыгар улууска ситиһинилээнэрэ. Хапсаҕайынан, сүүрүүнэн, хайыһа-рынан дьарыктанарын туохтааҕар да ордороро. "Сити" мода устуудуйатыгар сылдьара. Сахалыы таһаҕы киэн көрүүгэ таһааран, дьон биһирэбилин, хайыһабын ылаар, өбүгэ үгэһин сөргүтүүгэ дьонун кылаатын киллэрсингэ. Оскуола-ны 2016 сыллаахха элбэх махтал суруктардаах, мэтээллэрдээх бүтэрбитэ. Солгым Чурапчытааҕы колледжга үөрэнэн, тракторист-машинист идэтин баһылаабыта.

2016-2017 сылларга Приморскай кыраайга Чуумпу акыйааннааҕы байыаннай флотка сулууспалаабыта. Кини байыаннай олоху сөбүлээн, чааһыгар 2019-2021 сылларга салгыы хантыраагынан сулууспалаабыта.

2022 сыллаахха анал байыаннай дьайыыга ыгырыллан баран, штурмалыыр анал байыаннай чааска сулууспалаабыта. Онно кини улахан күүстээх кыргыһыларга кыттар. Холбур, Угледар куоракка хабыр хапсыһы кэнниттэн 6 эр буолан тахсыбыттара. Ити кэнниттэн барыларын атын чаастарга тардаппыттар. Ити курдук, араас балаһыанньага түбөһөн, Аҕа дойдутугар ытык иэһин төлүү сылдьан, 2023 сыл, ахсынны ый бүтүүтүгэр сибээһэ быстыбыта. Ол кэнниттэн кинини көрдүүр үлэ ымыталан уонна мэлдьи биергэ сылдьыбыт чугас доҕоро, хамандыыра Петр көмөтүнэн көмүс унуоҕун булан, төрөбүт дойдутугар муус устар ыйга аҕалбыттара...

Үс эдэр хавыаннаах ыччаттарбыт үйэлэрин бастагы аһаарын да ситэ олоҕорго, дойду туһугар, норуот туһугар, эйэлээх олох иннигэр олохторун толук уурдулар...

Кинилэргэ сүгүрүү, кинилэр ааттарын ааттатта, ахтан-санаан туран, анал хоһоонунан бу ахтыбын түмүктүүбүн.

*Эдэр кини улааттар ааттара
Үйэлэр тухары ааттанын,
Бу сиргэ хаалларбыт суоллара
Сулустуу тырымныы туруохтун!*

*Үрүн күн чаҕылаар сырдыгар
Кэлэр кини дьоннор билиһинэр,
Кыайыбыт үрүүккэ күтүгэр
Сибээх дьорбөтүн уурдулар.*

*Үйэ-саас харса суох кыргыһыт
Буойунар бөчүккэ тураллар-
Ол иһин эйэлээх аһаар,
Махтала киниэхэ аһаар.*

*Иһийн, чуумурун туруоҕун...
Сир ийэ маныаһын истэһин...
Сыллааттар тустарынан
саныабын...*

Үйэлэр тухары ахтыабын...

Тускар туһан

“Россельхозбаан” дьиэлэргэ хааччыллыыны киллэрийгэ өйөбүл буолла

Саас – дьыага гаас-итити ситимин киллэрэргэ эбэтэр өрөмүөнү онгорорго бэлэмнээр кэм. Дьыл бу кэмигэр дьыагин-уоккун өрө тардарга, сангардан-тупсаран онгорорго былааннаабын.

Россельхозбаан тыа сиригэр олохтоохторуттан дьыагин хааччыллыылаах онгорорго 3,25 % ыстаапкалаах чэпчэтиллээх потребительскай кирэдьинти биэрэргэ сайаапкалары салгыы хомуйар. Бырагыраамаа көрүлэр субсидия үбүн-харчытын Тыа хаһаайыстыбатын министрискэтибэтэ аныыр. Ааспыт 2023 сылга РСХБ Саха сиригэр 60-тан тахса ыал дьыагин хааччыллыылаах онгороругар чэпчэтиллээх кирэдьинти биэрбитэ, ол уопсай суумата 38 мел. солк. тэнгэспитэ. Россельхозбаан Саха сиригэр эрэггийэн-нээди филиалын Чурапчы нэһилиэгэр баар эбии офиһын салайааччыта Парасковья Захарованы кытта көрсөн, чэпчэтиллээх кирэдьинти туһунан сийилин кэпсэтибит.

●●● Парасковья Семеновна, Россельхозбаан дьыагин хааччыллыылаах онгорорго биэрэр кирэдьинти туһунан кэпсээ. Кирэдьинт мунутаан төһө суумаа диэри биэриллэр? Туох сыалга туһаныахха сөбү?

Россельхозбаан тыа сиригэр дьыагин хааччыллыылаах онгорорго чэпчэтиллээх бырыһыаннаах: 3,25 садалаан 5 %-на диэри ыстаапкалаах потребительскай кирэдьинткэ сайаапкалары хомуйарын иһитиннэрэр. Бу көрүлүбүт үбү-харчыны дьыагин хааччыллыылаах онгорорго

эбэтэр өрөмүөннүүргэ туһанылар. Кирэдьинт суумата билиэхэ, Уйук Илин федеральной уокурук олохтоохторугар, 700 тыһ. солкуобайтан садаланар. Манна быһааран эгэр наада: ылбыт кирэдьинткитин биэр сыалга, холобур, дьыагини хааччыллыыны киллэртэргэ тутуоххутун сөп. Оттон атын сыалга, холобур, өрөмүөн онгосторгутугар иккис кирэдьинти ылар кыахтааххыт. Инньэ гынан иккис сыалга туһанаргытыгар 1,4 тыһ. солк. диэри кирэдьинти солуга уонна мэккитинэ (поручитель) суох ылааххыт. Маны таһынан көмө үбү-харчыны улаатыннарар, былааннамыккытын толору олоххо киллэрэр туһугар манньк кирэдьинти кэргэниилэр тус-тупса онгосторхотарын сөп.

●●● Сайаапканы толорорго туох хааччах баарый? Килийин сааһа, хамнаһа оруллаах дуо?

●●● Сайаапкалары тыа сиригэр олорор, онно регистрациялаах, 23-тэн үөһэ саастаах дьонтон барыларын тутат. Ол иһигэр кирэдьинти са-

балларыгар 65-рин ааһа илик биэнсийэлээхтэр, урбаанньыттар эмиз хапсаллар. Кирэдьинт болдього – 3-5 сыга диэри. Бэлиэтээн этэбин, дьыагин-уоту хааччыллыылаах онгорорго биэрилэр кирэдьинт тус сыаллаах бырагыраамаанан (целевой) көрүлэр, ол иһин үлэни толорор бэдэрэччиккэ ирдэбил турар, тэрилтэ ОКВЭД онгорор өгөтүгэр эппиэттир буолуохтаах.

Кирэдьинти манньк сыалга туһаныахха сөп: киин (централизованнай) эбэтэр автономнай уот-күөс, уу, ууну ытар (водоснабжение), иттиги, гаас ситимнэрин тардарга аналлаах тэрили атылаһарга, таңгарга эбэтэр олорор дьыагин өрөмүөннүүргэ. Тыа сиригэр дьыагини хааччыллыыны киллэртэргэ, итинни-уоту тардыынан дьарыктанар анал тэрилтэни кытта түһэрсиллибит дуогабарынан барыахтаах. Кирэдьинт сорох чааһынан тутуу матырыйаалын маһаһынарыттан өрөмүөнү наадалаах табаары атылаһахха сөп.

●●● Өрөмүөн – ордук тыа сиригэр олохтоохторугар түбүктээх, сыралаах үлэ. Өрөмүөн онгорор кэммит кылаас, үлэни барытын толорорго биэрэмэбит да тинийбэт курдук. Сороҕор баан кирэдьинт биэрбэт, аккаастыыр. Кирэдьинткэ сөбүлэни ыларга тугу сүбэлэс этигитий?

●●● Баан кирэдьинти биэрэр туһугар эһиги хамнаскытын Россельхозбаантан ыларгытыгар, килийин буоларгытыгар сүбэлэс этэ. Хамнаскыт 3 ый бийиги баамыт каартатыгар

түстэбинэ, кирэдьинти туһанар кыахтанааххыт. Холобур, 2 ыйдаагы хамнаһы уонна абаансаны ылан баран, дьыага хааччыллыыны киллэрэргэ биэрилэр потребительскай кирэдьинткэ сайаапка биэрэр буолааххыт.

●●● Ол туһугар тугу гынабыт? ●●● Үлэлиир тэрилтэбит бухгалтериятыгар тинийэн, Россельхозбааны кытта хамнас дуогабара баарын-суоһун ыйыталаһааххыт. Өскөтүн оннук дуогабар суох уонна түһэрсэргэ былаан суох буоллаһына, баан офиһыгар бараргыт наада. Ханнык баарар дебет картатын, ол иһигэр билигин бөксө оҕоһулар Юнион Пэй да буолуон сөп, онгосторхот. Карта реквизиитин бухгалтериядыгыгар тиэрдэһит, оччоҕо хамнаскыт ити картага түһэр буолар. Россельхозбаан дебет картатын туһата элбэх: Арасыйыа иһигэр ханнык баарар банкомааттан харчыны бөксө устааххыт, орду-бут счэтка уонна “Урожай” биэҕа бырагырааматыгар улахан бырыһыан ааһыларын санатааххыт. “Урожай” бырагыраамаа ханнык кешбэк систимэтин талбыккыттан тутулустанан, 15 %-на диэри кешбэк ааһылар. Маны таһынан бийиги баамыттан хамнастарын ылар килийиннэрбит бары потребительскай кирэдьинти чэпчэтиллээх ыстаапканан ылар кыахтааххыт.

●●● Өскөтүн, тэрилтэттэн хамнас аахсыбат биэнсийэлээх буоллун?

●●● Оннук түгэнигэ биэнсийэтин Россельхозбаанга көһөртүөн сөп. Биэнсийэтин биридэ ылан баран, тутта сайаапка ытыан сөп.

●●● Манньк түгэн эмиз баар

буолар. Ыал өрөмүөннэр былаан суох. Ол оннугар тыа сиригэр учаастак атылаһыан, онно дьыа туттуон баарар. Россельхозбаан манна туох этиилээбит?

●●● Россельхозбаанга тыа сиригэр ипотекага диэн баар. Кирэдьинт ыстаапката – 3 %. Бу барыстаах ыстаапкалаах кирэдьинти туһанан, дьыа кэргэн бюджеттар улахан нодуруусканы онгорбоһко да, тыа сиригэр дьыагин атылаһааххытын эбэтэр тутуоххутун сөп. Тупсагай усулуобуйалаах тыа сиригэр ипотекага сайаапкалары тутта олоробут: биэр сойуомсукка кирэдьинт суумата – 6 мел. солк. диэри, маннайгы усулуос – 20 %, болдього – 25 сылга диэри. Сойуомсукка сүдүргү ирдэбиллээхпит: 21-тэн 65-гэр диэри саастаах Арасыйыа олохтооҕо (гражданин) буолара наада. Маннайгы усулуоһу утарга бийиги баамытыгар харчыны уурдары (наполительнай) счэтүн астараргыт наада. Мантан маннайгы усулуос уһуллар. 30 тыһ. диэри нэһилиэннээх пууннарга тэрилтэттэн, урбаанньыттартан эбэтэр “переедулка” ныматынан бириднэлээн дьонтон 5-тэн кыра этэстээх сана тутула турар дьыага кыбартыра атылаһааххытын эмиз сөп.

“Россельхозбаан” аахсыа-дарын уонна бородуукаларын усулуобуйаларын кытта сийилин баан Чурапчы нэһилиэгэр баар офиһыттан билиэххитин сөп. Аадырыһа: Чурапчы с., Октябрьскай уул., 19/1. Маны таһынан өрөспүүбүлүкэ 15 оройуонугар баар баан эбии офи-старыттан ыйыталаһаргытыгар сүбэллэбит.

Толору иһитиннэрини www.rshb.ru билсэнэххитин сөп. Билсэр төл.: 8 (800) 100-0-100, 8 (4112) 402-125.

РСХБ пресс-киинэ.

МУНИЦИПАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
«БАХСЫТСКИЙ НАСЛЕГ» ЧУРАПЧИНСКОГО
УЛУСА (РАЙОНА)
РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)
РЕШЕНИЕ №8
от «18» апреля 2024 г.
О внесении изменений в устав
муниципального образования
«Бахсытский наслег»

Руководствуясь пунктом 1 части 10 статьи 35 Федерального закона от 06.10.2003 № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», в целях приведения положений устава муниципального образования в соответствие с Федеральным законом от 01.05.2019 № 87-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», с Федеральным законом от 02.11.2023 № 517-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», на основании решения Совета депутатов муниципального образования «Бахсытский наслег»

решил:
1. Внести в устав муниципального образования «Бахсытский наслег» следующие изменения:

11. Статью 3 часть 1 изложить в следующей редакции:

«1. Официальное наименование муниципального образования – сельское поселение «Бахсытский наслег» муниципального района

«Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)».

12. Статью 3 часть 2 изложить в следующей редакции:

«2. Сокращенное наименование муниципального образования – СП «Бахсытский наслег»».

13. Статью 43 изложить в следующей редакции:

«43. Порядок официального опубликования, обнародования и вступления в силу муниципальных правовых актов

1. Муниципальные правовые акты сельского поселения, подлежащие официальному опубликованию, вступают в силу со дня их официального опубликования, если иной срок вступления их в силу не установлен федеральным законом, законом Республики Саха (Якутия), настоящим уставом либо самими муниципальными правовыми актами сельского поселения.

2. Иные муниципальные правовые акты сельского поселения вступают в силу со дня их подписания, если иной срок вступления их в силу не установлен федеральным законом, законом Республики Саха (Якутия), настоящим уставом либо самими муниципальными правовыми актами сельского поселения.

3. Официальным опубликованием муниципальных правовых актов, в том числе соглашения, заключенного между органами местного самоуправления, считается первая публикация его полного текста в периодическом печатном издании, распространяемом на территории сельского поселения или первое размещение его полного текста

в сетевом издании, указанных в части 4 настоящей статьи.

4. Источниками официального опубликования являются:

1) портал Минюста России «Нормативные правовые акты в Российской Федерации» (<http://pravo-minjust.ru>, <http://pravo-min-just.ru>), регистрация в качестве сетевого издания: Эл № ФС-72471 от 05.03.2018;

2) Сетевое издание: Сана олох (<http://sana-olokh.ru>), регистрационный номер: Эл № ФС 77-79617. Дата регистрации: 09.11.2020.

5. Дополнительными источниками обнародования являются:

1) размещение (вывешивание) его полного текста на специальном стенде официальной информации, размещенном в здании наследной администрации в порядке, определенном нормативным правовым актом насленного Совета депутатов;

2) размещение на официальном сайте городского поселения в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» по адресу: <http://baheysakha.gov.ru/>.

6. Муниципальные правовые акты вступают в силу в порядке, установленном настоящим уставом, за исключением нормативных правовых актов насленного Совета депутатов о налогах и сборах, которые вступают в силу в соответствии с Налоговым кодексом Российской Федерации.

7. Муниципальные нормативные правовые акты, затрагивающие права, свободы и обязанности человека и гражданина, муниципальные нормативные правовые акты, устанавливающие правовой статус органи-

заций, учредителем которых выступает муниципальное образование, а также соглашения, заключаемые между органами местного самоуправления, вступают в силу после их официального опубликования.

8. Порядок официального опубликования муниципальных правовых актов, в том числе соглашений, заключаемых между органами местного самоуправления, устанавливается настоящим уставом и должен обеспечивать возможность ознакомления с ними граждан, за исключением муниципальных правовых актов или их отдельных положений, содержащих сведения, распространение которых ограничено федеральным законом».

2. Настоящее решение подлежит официальному опубликованию и обнародованию и вступает в силу после официального опубликования после его государственной регистрации.

3. После официального опубликования решения после государственной регистрации главе наслега в течение 10 дней направить сведения о дате и об источнике официального опубликования решения в Управление Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Саха (Якутия).

4. Главе наслега и соотвественно со статьей 3 Федерального закона от 21.07.2005 № 97-ФЗ «О государственной регистрации уставов муниципальных образований» обеспечить в 15-дневный срок направление настоящего решения в Управление Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Саха (Якутия) для государственной регистрации.

И.Ф. Барашков, глава наслега.

